

Kunskapsekonomins viktigaste tillgång: Så behöver juridiken utvecklas i en ny teknisk verklighet

Den tekniska utvecklingen går otroligt fort. Nya tekniska möjligheter förändrar näringslivets förutsättningar och också allas vår vardag. Det som för något år sedan framstod som utopier är idag praktisk vardag. Regelverken som ligger till grund för de kunskapsbaserade tillgångarna har sitt ursprung i en helt annan tid. Den tekniska verklighet vi lever i idag ändrar förutsättningarna för de kunskapsbaserade tillgångarna. Hittills har detta främst uppmärksammats inom upphovsrätten, men motsvarande utveckling kan ses och förväntas även för bland annat patenträtten och mönsterrätten.

För ett innovativt land som Sverige är det extra viktigt att lagstiftningen är i takt med tiden. Vi kan och bör arbeta aktivt med frågorna internationellt för att åstadkomma en uppdaterad och harmoniserad lagstiftning. Det vore bra för oss. Det vore bra för andra EU-länder. Det vore bra för att underlätta den internationella handeln.

Konsekvenser av den nya tekniska verkligheten

Ny teknik i sig innebär sällan några nya rättsliga knutar. Det är först när vi människor förändrar våra beteenden som det blir en ny teknisk verklighet, där en dissonans kan uppstå i relation till existerande lagstiftning. Det är denna dissonans som får konsekvenser.

Några exempel på konsekvenser:

- **Obsoleta lagstiftningskonstruktioner**

Den immaterialrättsliga lagstiftningen innehåller flera konstruktioner som bygger på vissa typer av användning. Ett exempel är att upphovsrätten länge fokuserat på framställande av exemplar när vi idag ofta snarare utnyttjar verk genom strömningstjänster. Ett annat är additiv teknik som gör att även tredimensionella föremål kan hanteras som binär kod. Kommer vi i framtiden se fildelning av hus?

- **Obsolet utformning av vad som får skydd**

Vad det är som får skydd inom immaterialrätten baseras på gamla antaganden. Den nya tekniska verkligheten har förändrat dessa antaganden. Hit hör främst en förändrad syn på data, där såväl utformningen av databasskyddet i upphovsrätten som utformningen av skyddet för företagshemligheter, inte speglar den fundamentala roll data har idag. Hit hör också synen på det patenterbara området i relation till digitala innovationer.

- **Ansvarskedjor påverkas**

Den nya tekniska verkligheten har medfört att nya aktörer tillkommer, inte minst i form av plattformar. Vem som kan krävas på vilket ansvar blir alltså en allt viktigare fråga.

- **Rollfördelning påverkas**

Inom immaterialrätten bygger mycket av regelverken på en bild av vem som har bidragit med vad. Den nya tekniska verkligheten accelererar en utveckling där detta förändras. Vem som står för initiativ, kostnader och risk för det som skapas är viktiga parametrar. När vi har en lagstiftning som bygger på en ibland förlegad bild får vi problem.

Våra förslag på hur utmaningen ska mötas

1. **En samlad strategi på nationell nivå**

Det krävs en samlad strategi på nationell nivå kring immaterialrättsfrågorna. Strategin behöver innehålla flera delar inklusive hur utmaningarna i en ny teknisk verklighet ska kunna mötas på bästa sätt.

2. **Ett nationellt kunskapscentrum**

Det bör skapas ett nationellt kunskapscentrum i Sverige efter finsk modell. Detta centrum bör samla forskarna på området så att den rättsliga utvecklingen får vetenskaplig grund. Kunskapscentret ska fundera som en kunskapshubb, inte minst för innovationsstödssystemet.

3. **Lagstiftningsöversyn**

I den immaterialrättsliga lagstiftningen finns nationella lösningar i varierande grad. Översyn behöver göras så att nationella lösningar som inte är teknikneutrala tas bort eller ändras så att de ligger närmare regleringen i andra EU-länder.

4. **Avtalsfriheten som utgångspunkt**

Avtalsfriheten är fundamental i vår ekonomi. Lagstiftaren ska inte i onödan försöka lösa problem som avtalsparter själva kan lösa. Detta gäller inte minst för att avtalsparter snabbare på egen hand kan hantera teknisk utveckling.

5. **Sverige ska arbeta aktivt i harmoniseringsfrågor**

En effekt av den nya tekniska verkligheten är ökad digitalisering, där landsgränser i sig spelar mindre roll. Detta ställer högre krav på harmoniserad lagstiftning. Sverige bör arbeta aktivt för en ökad harmonisering, där strävan ska vara att nå en internationellt harmoniserad lagstiftning anpassad till den nya tekniska verkligheten. Detta ökar företagens möjligheter att agera internationellt och sänker inte minst deras transaktionskostnader.

Vill du diskutera mer om hur Sverige ska kunna stärka arbetet med kunskapsbaserade tillgångar? Kontakta Svenskt Näringslivs expert Christina Wainikka, christina.wainikka@svensknaringsliv.se